

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

ESIMENE OSAKOND

OTSUS

Kaebus nr 67648/10
Christian Peter PUUSEP
vs. Eesti

Euroopa Inimõiguste Kohus (esimene osakond), olles 7. jaanuaril 2014 kokku tulnud kojana, kuhu kuuluvad:

esimees Isabelle Berro-Lefèvre,
kohtunikud Khanlar Hajiyev,
Julia Laffranque,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Erik Møse,
Ksenija Turković,
Dmitry Dedov,

ja *osakonna sekretär* Søren Nielsen,

võttes arvesse 7. novembril 2010 esitatud eespool nimetatud kaebust,
võttes arvesse vastustajariigi esitatud seisukohti ja nendele vastuseks esitatud kaebaja seisukohti,
olles pidanud nõu, tegi järgmise otsuse.

ASJAOLUD

1. Kaebaja Christian Peter Puusep on Eesti ja Austraalia kodanik, kes on sündinud 1956. aastal ja elab Mentones, Austraalias. EIK-is esindab teda C. Ginter, Tallinnas tegutsev advokaat.

2. Eesti Vabariiki (edaspidi „riik”) esindab M. Kuurberg Välisministeeriumist.

Kohtuasja asjaolud

3. Kohtuasja asjaolud, nagu pooled on need esitanud, võib kokku võtta järgmiselt.

1. Halduskohtumenetlus

4. 1991. aastal nõudis Y., kaebaja isa, et talle tagastataks tema perekonna vara – Tallinnas asuv korterelamu –, mis võõrandati õigusvastaselt 1940. aastatel. Tema vara tagastamise nõude tõttu, mis esitati tol ajal Eestis toimuva omandireformi käigus, algatati mitu haldus- ja kohtumenetlust. Menetluste põhiküsimused olid lühidalt järgmised: millisel alusel oli Y.-i isa M. 1941. aastal Eestist lahkunud; kas ta oli juba saanud hüvitist Eestisse jäänud ja Nõukogude Liidu poolt õigusvastaselt võõrandatud vara eest ning millised olid nende asjaolude õiguslikud tagajärjed.

5. 28. detsembri 2006 otsusega (kohtuasi nr 3-02-18) rahuldas Tallinna Halduskohus Y.-i kaebuse õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise Tallinna

linnakomisjoni 5. detsembri 2005 otsuse peale.

6. 9. märtsil 2007 Y. suri ja kaebaja jätkas menetlust Y.-i õigusjärglasena.

7. Komisjon kaebas otsuse edasi ja 19. detsembril 2008 tühistas Tallinna Ringkonnakohus halduskohtu otsuse. Kohus tühistas komisjoni otsuse põhjusel, et asjassepuutuvaid tõendeid ei olnud hinnatud ja kohustas komisjoni Y.-i vara tagastamise nõuet uuesti läbi vaatama. Ringkonnakohus märkis otsuses, et ta ei anna komisjonile juhiseid asja lahendamiseks konkreetset viisil. Komisjon kaebas otsuse edasi. 19. veebruaril 2009 keeldus Riigikohus komisjoni kassatsioonkaebust menetlusse võtmast ning ringkonnakohtu otsus jõustus.

8. Kuna kaebaja ei olnud rahul sellega, et komisjon viivitas tema kaebuse läbivaatamisega, palus ta 3. juunil 2009 määrata halduskohtul komisjonile rahatrahvi 19. detsembri 2008 kohtuotsuse täitmata jätmise eest.

9. 9. veebruaril 2010 otsustas komisjon lükata Y.-i nõude läbivaatamise edasi, kuni Saksamaa arhiividest teabe saamiseni selle kohta, kas Saksamaa oli Y.-i isale kõne all oleva vara eest hüvitist maksnud.

10. 9. märtsil 2010 määras Tallinna Halduskohus komisjonile 100 000 Eesti krooni (umbes 6391 euro) suuruse rahatrahvi suutmatus eest asja lahendada. Kohus märkis, et komisjon oli küll võtnud teatud meetmeid, et koguda otsuse tegemiseks vajalikku teavet, kuid leidis, et viivitamine oli õigustamatu.

11. 19. mail 2010 jättis Tallinna Ringkonnakohus otsuse peale esitatud komisjoni apellatsioonkaebuse rahuldamata. Komisjon esitas kassatsioonkaebuse Riigikohtule, kes 12. augustil 2010 keeldus kaebust menetlusse võtmast.

12. Vahepeal, 9. juunil 2010, tegi komisjon otsuse, millega tunnistas, et kõne all olev vara on omandireformi objekt ja et Y.-i õigusjärglased (see tähendab kaebaja) on vara suhtes õigustatud subjektid. Nimetatud otsus sisaldas kokkuvõtet varasematest menetlustest, sealhulgas viidet Tallinna Ringkonnakohtu 19. detsembri 2008 otsusele, millega tehti komisjonile ettekirjutus Y.-i vara tagastamise nõue uuesti läbi vaadata.

13. Vahepeal sai komisjon Saksamaa arhiividest informatsiooni, mille kohaselt oli Y.-i isa saanud 1960. aastatel Saksamaa Liitvabariigilt hüvitist Eestisse jäänud vara eest, ning 31. augustil 2010 tühistas komisjon oma 9. juuni 2010 otsuse ja keeldus rahuldamast Y.-i vara tagastamise nõuet. Nii nagu 9. juuni 2010 otsus (vt punkti 12 eespool) sisaldas ka see otsus kokkuvõtet varasematest menetlustest.

14. 29. oktoobril 2010 vaidlustas kaebaja komisjoni 31. augusti 2010 otsuse Tallinna Halduskohtus.

15. 4. märtsil 2011 tühistas halduskohus komisjoni 31. augusti 2010 otsuse.

16. Tallinna Linnavalitsus – komisjoni õigusjärglane – esitas apellatsioonkaebuse.

17. 15. juunil 2011 tühistas Tallinna Ringkonnakohus halduskohtu otsuse ja jättis komisjoni vaidlustatud otsuse peale esitatud kaebaja kaebuse rahuldamata. Ringkonnakohus nõustus komisjoni seisukohaga, et Y.-i isa oli asjassepuutuva vara eest juba Saksamaalt hüvitist saanud. Samuti leidis kohus, et komisjonil oli olnud õigus asi pärast uute asjaolude ilmumist uuesti läbi vaadata ja uus otsus teha. Kaebaja otsust edasi ei kaevanud.

18. 19. detsembril 2011 keeldus Riigikohus menetlusse võtmast kassatsioonkaebust, mille esitas P. – riigisisises menetluses osalenud teine kaebaja.

2. *Tsiviilkohtumenetlus*

19. Vahepeal ja eespool nimetatud halduskohtumenetlusega samal ajal osalesid pooled tsiviilkohtumenetluses. Pärast seda, kui teatud haldusotsused, mille tagajärjel Y. oli saanud endale kõne all oleva vara omandiõiguse, olid tühistatud, esitas Tallinna linn hagi Y.-i vastu, kelle asemele kaebaja hiljem Y.-i õigusjärglasena asus. Tallinna linn nõudis vara

omandiõigust endale.

20. 14. juunil 2004 otsustas Harju Maakohtus Tallinna linna kasuks ja tunnistas linna omandiõigust. Y. esitas apellatsioonkaebuse.

21. 7. märtsil 2007 peatas Tallinna Ringkonnakohtus menetluse halduskohtumenetluse nr 3-02-18 lõppemiseni. 25. juunil 2009 asja menetlemine jätkus.

22. 10. novembril 2009 jättis Tallinna Ringkonnakohtus apellatsioonkaebuse rahuldamata ja maakohtu otsuse muutmata. Kohus võttis arvesse kaebaja väidet, et omandireformi raames ei olnud vara tagastamise küsimus lõplikult lahendatud ja et halduskohtud olid teinud Tallinna linnale ettekirjutuse asja uueks läbivaatamiseks. Sellest hoolimata leidis kohus, et ei ole pädev haldusasju lahendada ja et haldusmenetluses on endiselt Tallinna linna otsustada, kas vara tuleb kaebajale tagastada.

KAEBUSED

23. Konventsiooni artikli 6 lõike 1 alusel kaebas kaebaja, et Tallinna Ringkonnakohtu 19. detsembri 2008 otsus oli jäetud täitmata.

24. Samuti kaebas ta, et kuna kohalik omavalitsus ei olnud täitnud Tallinna Ringkonnakohtu otsust, ei olnud talle võimaldatud õiglast menetlust kuni halduskohtumenetluse lahenemiseni peatatud tsiviilkohtumenetluses.

ÕIGUSKÜSIMUSED

A. Poolte seisukohad

25. Riik palus EIK-il tunnistada kaebus vastuvõetamatuks kaebeõiguse kuritarvitamise tõttu. Riik rõhutas, et 7. novembril 2010 EIK-ile esitatud kaebuses väitis kaebaja, et „kuni tänase päevani ei ole [Tallinna linnakomisjon] täitnud kohtuotsust kaebaja vanaisa staatuse uuesti määramiseks”, et „[komisjon] keeldub kohtuotsust täitmast” ja et „Riigikohtu 12. augusti 2010 otsus asjas nr 3-7-1-3-330” oli lõplik riigisisene otsus, see tähendab Riigikohtu otsus, millega ta keeldus menetluse võtmast komisjoni kassatsioonkaebust rahatrahvi määramise peale.

26. Riik väitis, et kõik väited on valed ja EIK-i eksitavad. EIK-ile kaebuse esitamise ajaks oli Tallinna Ringkonnakohtu 19. detsembri 2008 otsus täielikult täidetud. Komisjon oli otsuse täitnud esiteks 9. juuni 2010 otsuse tegemisega ning teiseks 31. augusti 2010 otsusega, mis tehti uute tõendite alusel. Seda, et kaebaja oli nendest otsustest teadlik, tõendab asjaolu, et 29. oktoobril 2010 esitas ta viimase otsuse peale kaebuse Tallinna Halduskohtule, kusjuures oma kaebuse EIK-ile esitas ta hiljem – 7. novembril 2010.

27. Seetõttu väitis riik, et kaebaja ei ole esitanud EIK-ile tõest informatsiooni ei menetluse alguses ega ka hiljem. Samuti ei olnud ta teavitanud EIK-i riigisisest menetlusest, mille ta oli algatanud komisjoni 31. augusti 2010 otsuse vaidlustamiseks. Viimane menetlus lõppes Tallinna Ringkonnakohtu 15. juuni 2011 otsusega, mida kaebaja edasi ei kaevanud.

28. Mis puudutab kaebaja väiteid menetluse kohta tervikuna alates 1991. aastast, rõhutas riik, et käesolev asi puudutab üksnes 19. detsembri 2008 otsuse täitmist.

29. Kaebaja vaidles vastu ja väitis, et Tallinna Ringkonnakohtu 19. detsembri 2008 otsus oli täitmata jäetud. Ta rõhutas, et otsuses märgiti: „[komisjoni] 5.12.2005 otsuse õiguspärasust hinnates tuleb välja selgitada, kas täiendavad tõendid kinnitavad, et [M.] ei lahkunud Eestist ümberasumise kokkuleppe [raames].” Kaebaja väitis, et oma 9. juuni ja 31. augusti 2010 otsuses ei olnud komisjon tuvastanud, kas M. oli olnud põgenik, kuigi kohus oli sõnaselgelt käskinud komisjonil seda teha. Selle asemel käsitlesid komisjoni otsused

teemat, kas kaebaja oli hüvitist juba saanud. Kaebaja väitis, et oma kaebuses EIK-ile ei olnud ta nendele otsustele viidanud, kuna ilmselgelt ei kujutanud need endast kohtuotsuse täitmist.

30. Samuti esitas kaebaja mitu väidet seoses oma 1991. aastal esitatud nõude lahendamise menetlusega omandireformi raames. Ta väitis, et tema kaebus menetluse kestuse üle ei puudutanud üksnes viimaseid menetlusi, vaid kogu asja tervikuna. Kaebajale (ka tema eelkäijatele) ei võimaldatud menetlust mõistliku aja jooksul alates 1991. aastast, mil esitati avaldus õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamiseks. Tõhusate riigisiseste õiguskaitsevahendite puudumist tõendavad arvukad muutused komisjoni otsustes ning komisjoni 9. juuni ja 31. augusti 2010 otsused demonstreerisid taas kord menetluse ebamõistlikult pikka kestust.

B. EIK-i hinnang

31. Kohtuasja ulatuse kohta märgib EIK, et oma esialgses kaebuses EIK-ile kaebas kaebaja vaid komisjoni suutmatuse üle täita Tallinna Ringkonnakohtu 19. detsembri 2008 otsust ja selle üle, et jätkunud tsiviilkohtumenetlus ei olnud selle tõttu õiglane olnud. Edasised väited omandireformi kui terviku kohta ja riigisiseste ametivõimude väidetava suutmatuse kohta lahendada tema varaga seotud nõue 20 aasta jooksul esitas kaebaja alles riigi seisukohale vastuseks esitatud seisukohtades. Seega, selleks et otsustada riigi taotluse üle kaebeõiguse kuritarvitamise kohta, peab EIK asja uurima kaebaja 7. novembril 2010 esitatud esialgse kaebuse alusel.

32. Seoses kaebeõiguse väidetava kuritarvitamisega kordab EIK, et kaebuse võib jätta läbi vaatamata kaebeõiguse kuritarvitamise tõttu konventsiooni artikli 35 lõike 3 punkti a tähenduses, kui see muu hulgas põhineb teadlikult valel informatsioonil (vt *Kerechashvili vs. Gruusia* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 5667/02, 2. mai 2006; *Bagheri ja Maliki vs. Holland* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 30164/06, 15. mai 2007; *Poznanski jt vs. Saksamaa* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 25101/05, 3. juuli 2007; ning *Simitzi-Papachristou jt vs. Kreeka* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 50634/11, punkt 36, 5. november 2013) või kui teadlikult ei esitatud tähtsat informatsiooni või dokumente, juhul kui nendest teati algusest saadik (vt eespool viidatud *Kerechashvili*), või juhul, kui menetluse ajal toimusid olulised sündmused (vt *Predescu vs. Rumeenia*, nr 21447/03, punktid 25–27, 2. detsember 2008, ning *Tatalović ja Dekić vs. Serbia* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 15433/07, 29. mai 2012). Mittetäielikku ja selle tõttu eksitavat teavet võib pidada kaebeõiguse kuritarvitamiseks, eriti kui kõne all olev informatsioon puudutab kohtuasja põhiküsimust ja selle esitamata jätmise kohta ei anta piisavaid selgitusi (vt *Hüttner vs. Saksamaa* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 23130/04, 9. juuni 2006; eespool viidatud *Poznanski jt*; eespool viidatud *Predescu*, punktid 25–26; ning *Komatinović vs. Serbia* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 75381/10, 29. jaanuar 2013).

33. EIK märgib, et käesolevas kohtuasjas kaebas kaebaja 7. novembril 2010 EIK-ile esitatud kaebuses, et Tallinna Ringkonnakohtu 19. detsembri 2008 otsust ei ole täidetud. Kaebaja väitis, et selline olukord valitseb hoolimata asjaolust, et õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise ja kompenseerimise Tallinna linnakomisjonile – kes vastutas otsuse täitmise eest – oli määratud rahatrahv otsuse täitmata jätmise eest. EIK märgib siiski, et kaebuse esitamise ajaks kaebaja teadis, et komisjon oli 9. juunil ja 31. augustil 2010 teinud otsused asjas, mida käsitles kõnealune ringkonnakohtu otsus. Seda, et kaebaja oli nendest otsustest teadlik, tõendab asjaolu, et ta oli enne EIK-ile kaebuse esitamist vaidlustanud 31. augusti 2010 otsuse halduskohtus.

34. EIK-i arvates ei saa kaebaja vaikimist nende otsuste osas ja tema pelka avaldust, et kohtuotsust ei ole täidetud, tõlgendada teisiti kui informatsiooni esitamata jätmisena kaebuse põhiküsimuse kohta.

35. Võttes arvesse, kui oluline on kaebaja poolt teabe esitamata jätmise käesoleva asja õigeks lahendamiseks, leiab EIK, et selline käitumine on vastuolus konventsiooni artiklis 34 sätestatud individuaalkaebuse esitamise õiguse eesmärgiga.

36. Eeltoodut arvestades on kohane jätta kaebus konventsiooni artikli 35 lõigete 3 ja 4 alusel tervikuna läbi vaatamata kaebeõiguse kuritarvitamise tõttu.

Sellest lähtudes kohus ühehäälselt

tunnistab kaebuse vastuvõetamatuks.

Søren Nielsen
Sekretär

Isabelle Berro-Lefèvre
Esimees